

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 10

Seduta dils 28-01-2022

PROTOCOL

**dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
venderdis, ils 28 da schaner 2022, allas 20¹⁵ – 23⁰⁵
Liug: Halla Cons**

President: Adrian Deflorin

Actuara: Ursina Murer-Fatzer

Presents:

- a) Cussegl
Armin Berther	Larissa Fry Schuster
Theres Burri Gadola	Giusep Lozza
Roland Cajacob	Armin Manetsch
Adrian Flepp	Helga Probst-Linder
Mario Flepp	Ignaz Venzin
Otmar Flepp	
- Perstgisau* *Silvia Bucheli-Caduff* *Martino Sabbadini (*congedi 2022)*
Edgar Durschei
- b) Suprastonza
communala
Clemens Berther (<i>vicepresident</i>)	Jris Lombris
Wendelin Jacomet	Paul Flurin Schmidt
- Perstgisau* *René Epp, president*
- c) Envidai
- Adrian Arquint, uffeci da catscha e pesca dil Grischun
Ueli Jörimann, guardiacatscha regional
Representants dallas medias
- d) Hosps
- 21 (*tenor gliesta da preschientscha*)

***Sebasond sin art. 30 al. 2 – Successiun – ord la lescha davart ils dretgs politics, ha il biro da cussegl concediu in congedi pigl onn 2022 a cusseglier Martino Sabbadini e decidiu da buca far diever dalla pussevvladad da substituziun.**

"Art. 30 Successiun

1Sch'in commember dil cussegl da vischnaunca ei da remplazzar avon la fin dalla perioda d'uffeci, declara la suprastonza communala quel per eligius, che ha contonschii tier las davosas elecziuns las biaras vuschs dils candidats buca eligi.

2Sch'in cusseglier da vischnaunca ei pli ditg che treis meins absents, sa il cussegl da vischnaunca schar substituir el entras il candidat buca eligius che ha obteniu las biaras vuschs".

Plaid d'avertura dil president

Luf

Luf cheu, luf tscheu, luf dapertut. Il davos temps ei il luf, nies "delinquent" da questa sera, dapertut en las gasettas. Entochen la davosa fin d'jamna. Lu ei in luf problematic vegnius sittaues en la Cadi. Ei quei stau nies luf, il luf che ha visitau il vitget d'Acletta? Il luf che ha animau d'inoltrar la moziun che vegn tractandada questa sera? Las rispostas cheutier e ulteriuras informaziuns vegnin nus ad udir da signur Adrian Arquint.

Rufids

En connex cun rufids audan e legian ins adina puspei dils treis R's: Reduce, reuse e recycle. Pertuccan ils emprems dus R's cunzun la tenuta da mintgin da nus, pertucca il tierz R - il reciclar - directamein nossa vischnaunca. Cunquei che la lescha ed ils indrezs a Raveras ein vegni empau els onns, ha la suprastanza communal eligiu ils 27 d'avrel 2020 ina cumissiun che duei sefatschentar cun l'economisaziun da nos rufids cheu a Mustér. Jeu sundel spanegiaus sin la buna discussiun che vegn menada pli tard.

Investiziuns

Legreivlamein havein saviu encorscher ord las medias ch'ils investurs digl anteriur hotel Acla da Fontauna han survegniu glisch verda per realisar lur project. Lein sperar che quella ruina vegni, suenter ina roschada dad onns esser stada serrada, remplazzada cun in niev baghetg che vegn a far ina buna e biala cumparsa denter il Catrina Resort e nies renovau Center Fontauna.

Era a Dieni s'avonza il project dil resort da vacanzas e quei 10 onns suenter ils emprems plans dil project. Nos convischins da Tujetsch han egual a nus da Mustér, stuiu haver ditg pazienza.

Mo uss duei ei tuttenina ir spert. Il hotel Acla da Fontauna duess vegnir scarpaus giu sco che la neiv ei luada ed il resort da vacanzas duei survegnir la lubientscha da baghegiar entochen igl uost 2022. Dus projects da mintgamai varga 100 milliuns francs.

Dasperas las investiziuns dallas vischnauncas en lur projects gronds Center Fontauna e Bogn Sedrun da mintgamai varga 10 milliuns francs. E buc d'emblidar ils investurs privats che baghegian lur niev dacasa, habitaziuns per la vendita ni che renoveschan lur objects. Tut quei duei vegnir construiu el decuors dils proxims dus/treis onns. Pil svilup economic dalla regiun segirefranc fetg bien. Denton tenor mei ina sfida per mintga impressari participau. Cunzun tier las lavurs per ils investurs gronds vala ei la peina da ponderar fetg bein schebein ellas duein vegnir offeridas ni buc. Bein enqual mistergner ha tier da quels projects gronds stuiu spitgar ditg sin ses daners ed el mender cass schizun stuiu annunziar il concuors.

E sco finiziun sedamondel, con che nus convischinas e convischins da Mustér e Sedrun havein suenter la realisaziun da quels dus gronds projects aunc da dir sil sector da turissem.

Lein sperar che nossas vuschs vegnan udidas era el futur.

Mortoris

Dapi la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau tschun mortoris:

Erwin Anton Bigliel, naschius ils 13 da zercladur 1927, morts ils 17 da december 2021

Hildegard Huonder-Bigliel, naschida ils 6 da mars 1933, morta ils 2 da schaner 2022

Meinrad Cavegn-Sac, naschius ils 20 d'uost 1942, morts ils 5 da schaner 2022

Alfons Jacomet-Gadola, naschius ils 21 da zercladur 1944, morts ils 15 da schaner 2022

Battista Huonder-Lutz, naschius ils 10 da mars 1938, morts ils 21 da schaner 2022

Naschientschas

Dapi nossa davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau treis naschientschas:

Elia Schnoz, naschius ils 19 da december 2021, feagl da Jennifer e Lucas Schnoz

Melina Sofia Candinas, naschida ils 7 da schaner 2022, feglia da Nicole Candinas e Mischa Hunger

Livian Jacomet, naschius ils 23 da schaner 2022, feagl da Bettina ed Andi Jacomet

Tractandas:

1. Protocol 09-2021/2024
2. Moziun "Il delinquent luf" - Encurir cun la Regenza grischuna ina sligiazion (moziun M1-2021/2024)
3. Lescha davart l'economisaziun dils rufids: Orientaziun e discussiun davart la revisiun totala
4. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Adrian Deflorin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 10

Seduta dils 28-01-2022

1. Protocol 09-2021/2024

Decisiun:

Il protocol nr. 9 dalla seduta dils 10 da december 2021 vegn approbaus unanimamein.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Adrian Deflorin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 10

Seduta dils 28-01-2022

2. Moziun "Il delinquent luf" - Encurir cun la Regenza grischuna ina sligiazium (moziun M1-2021/2024)

Sebasond sin art. 41 al. 3 – Regulativ da fatschentas – presenta il moziunari cusseglier Giusep Lozza la moziun.

Suprastonza:

Vicepresident Clemens Berther:

La suprastonza communal ha contactau il menader dil Departament d'infrastructura, energia e mobilitad, Mario Cavigelli per discussiunar la tematica dalla moziun. Ord ils discuers eis ei semussau che la suprastonza communal posseda negina basa legala per intervegnir en causa luf. Sinaquei han ins encuretg il contact cun il parsura digl Uffeci da catscha e pesca dil Grischun (UCP), Adrian Arquint. Bugen surdunel jeu ad el il plaid.

Parsura UCP Adrian Arquint:

Ils responsabels cantunals han cun la lescha da catscha federala actuala pér il dretg da reagir en tals cass cura ch'ei resulta donns pli gronds. Plinavon lubescha la lescha sulettamein la regulaziun dils triebs e buca dils lufs singuls. Quella situaziun ei buca cuntenteivla. Igl ei impurtont ch'ins sa definir en la lescha in diember minimal da lufs en Svizra. Actualmeins ei la populaziun da lufs en Svizra carschida sin 150 animals. Quei diember svanescha buc aschi spert. Anzi la populaziun vegn a crescher vinavon. Ins quenta cun ina dublegiada dalla populaziun da mintga dus entochen treis onns. Per quels motivs eis ei impurtont da scaffir ton pli spert ina basa per saver reglar la populaziun da lufs sco p.ex. tiels capricorns. Actualmeins observa il cantun las tractativas davart la revisiun dalla lescha da catscha el parlament a Berna. La nova lescha duei esser sin meisa els proxims dus entochen treis onns. Ils responsabels cantunals spetgan denton buc entochen che la nova lescha entra en vigur legala. Ina gruppa da lavur cun personas dil Plantahof e digl uffeci d'agricultura elaboresch strategies e sligiaziums per saver ir entuorn cun la situaziun actuala dil luf.

L'acziun da sittar il luf problematic ils 20 da schaner 2022 ei succedida senza basa legala. Ils responsabels ein sereferi en concordanza cun las organisaziuns d'ambient WWF e Pro Natura sin la clausula generala dalla polizia. Saver sereferir tier mintga cass sin la clausula generala da polizia vegn buc ad esser pusseivel resp. daventa buc standard. Las mesiras che mintgin da nus sa prender en causa ei da buca haver Pavel da Tgauns ni Gats avon casa. Sin la plattform gr.ch dil cantun Grischun (*animals da rapina gronds/luf*) anflan ins informaziuns generalas (*broschuras*) sco p.ex. reagir tier in inscunter cul luf.

Capo guardiaselvaschina regional Ueli Jörimann:

Mintga scarpada leventa emozions ed agitaziuns, seigi quei tiels pasturs, purs ni tier convischin(a)s. Sin territori dallas vischnauncas da Mustér, Medel e Tujetsch sesanflan sis animals a Stagias. In tal trieb fa per ordinari paucs problems, cunquei ch'el viva el zuppau. Il secund triep sesanfla sin intschess da Sursaissa, Breil, Trun, Sumvitg e Lumnezia. Quei seigi il triep da Valgronda e dumbra treis animals buc problematic. Plinavon han ins observau dus lufs en la Val dil Blegn che circuleschan cunzun en la regiun dil Pass dil Lucmagn ed en la Val Cristallina. Ils selviculturs han adina puspei observau lufs singuls ed in da quels ei il luf ch'ei vegnius sittaus la notg dils 20 da schaner 2022. Quella notg ein

nov personas stadas en acziun per puder tier il luf problematic. Pil mument han ins neginas enconuschientschas d'in ulteriur luf problematic en nosssa cuntrada.

Vicepresident Clemens Berther:

Sin fundament dallas explicaziuns dils dus representants cantunals sco era dil fatg che la suprastanza communal posseda negina basa legala per agir en tals cass, duei il cussegl buc acceptar la moziun "Il delinquent luf".

Ei succeda la discussiun generala.

Cusseglia(a)s:

Ord il miez dil cussegl vegn appellau d'anflar ton pli spert ina buna e sperta sligiazion per tut ils pertuccai cunzun pil puresser e pasturs d'alp. Sulettamein tgauns da protecziun san buca migliurar la situaziun.

Savein nus metter si alla politica cantunala e federala in cert squetsch per vegnir cun sligiazions concretas en causa luf? La situaziun precara sesanfla gie plitost en las regiuns muntagnardas.

Tgei mesiras concretas preveda il cantun ni era la vischnaunca per l'alpegiazion 2022?

Ston ils responsabels quintar cun consequenzas pigl agir dils 20 da schaner 2022?

Ei vegn supplicau da sensibilisar ils responsabels al liug co reagir emoziunalmein en cass da scarps e consequenzas da donns q.v.d buca mo anflar mesiras da protecziun nunsufficientas, mobein anflar sligiazions cuntenteivlas per las partidas. Igl ei impurtont ch'ils responsabels cantunals e comunals collaboreschien stretg in cun l'auter ed informeschien la populaziun da temps en temps en tals fatgs.

Parsura UCP Adrian Arquint:

Il cantun Grischun ei sensibilisau dalla problematica discutada e vegn ad anflar sligiazions cuntenteivlas. Sco gia menziunau san ils responsabels intervegnir per sunter diesch scarps. Igl uffeci sto plitost anflar ina procedura administrativa simplificada. En connex cun agid finanziel e segirar il personal d'alp succedan sclariments giuridics e discussiuns sin palancau federal. Il cass dils 20 da schaner 2022 ei staus giustificaus ed ins sto buca quintar cun consequenzas. Actualmein spetgan ins aunc il rapport final dil BAFU (*survigilanza suprema*).

Decisiun:

Il cussegl da vischnaunca refusa cun otg (gie) encunter quater (na) vuschs la moziun M1-2021/2024 - "Il delinquent luf".

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Adrian Deflorin

Ursina Murer-Fatzer

3. Lescha davart l'economisaziun dils rufids: Orientaziun e discussiun davart la revisiun totala

Presentaziun:

Suprastonza:

Gerau Paul Flurin Schmidt:

Questa sera vegn sulettamein orientau davart la revisiun totala dalla lescha. En ina secunda lecziun decida il cussegl da vischnaunca davart la nova lescha. La cumposiziun dalla cumissiun preparatoria sepresenta sco suonda; cusseglier Mario Flepp, anteriura cussegliera Rita Huonder-Tenner, menader digl uffeci da baghegiar Marco Tomaschett e gerau Paul Flurin Schmidt sco successur digl anteriur gerau Victor Flepp.

Il regulativ da taxas tier la lescha davart l'economisaziun dils rufids ei entraus en vigur ils 01-01-1999. Sper la taxa pauschala da frs. 120.--/135.-- per casada (*habitaziun*) ei vegniu introduciu 11 differentas categorias da taxaziun per las differentas interpresas. Il fatg ei che la taxaziun digl onn 1999 cuviera buca pli ils cuosts per l'economisaziun dils rufids e cuntenta ni las instanzas communalas ni convischin(a)s.

Midadas essenziali

La dismessa gratuita dad 1m³ rufid bloccont ei buca pli conform al temps e duei vegnir strihada. Per quei intent vegn installau ina stadera a Raveras. La taxa per la dismessa duei vegnir calculada denter frs. 0.30/kg e frs. 0.80/kg. L'investiziun dalla stadera munta a rodund frs. 100'000.--. Cun strihar la dismessa gratuita dad 1m³ rufid bloccont vegn possibilitau investiziuns annualas en l'infrastructura da rodund frs. 80'000.--. La cumissiun ei dil meini ch'igl ei pli che giustificau, ch'il caschunader porta ils cuosts dalla dismessa e buca la vischnaunca. La midada digl entir sistem en connex cun l'economisaziun da rufid porta era levgiament als luvriers communalas. Pils conluvriers eis ei buca pusseivel d'evaluar al liug tgi che paga ina taxa fundamental e tgi buc. Plinavon han ils luvriers communalas negin'incarica da far da polizist. In ulteriur cass special en nossa vischnaunca ei la dismessa dils curdemas organics resp. restonzas da maglia ord la gastronomia nua che la vischnaunca porta ils cuosts per la dismessa. Ils ustiers pagan ina pauschal per buot da frs. 25.--. La cumissiun propona cheu da metter a disposiziun mo pli il plaz per postar talas buots blauas da rimnada e nuot dapli.

Plinavon calculescha la Regiun Surselva sias taxas annualmein tenor la valeta dils edifecis, denton la vischnaunca sa buca far las adattaziuns necessarias davart la taxaziun onn per onn. La cumissiun preveda ina midada dalla taxaziun fundamentala analog alla taxaziun dalla Regiun Surselva. Suandonts indicaturs duein survir sco basa da calculaziun;

1. La taxa fundamentala dalla Regiun Surselva. Ils cuosts per transport e dismessa da Mustér tochen e cun deposit final (*0.17 promils*).
2. La taxa communalas. Ils cuosts per la construcziun, ils indrezs sco era il manteniment dils posts da rimnada e pil center da rimnada a Raveras (*denter 0.05 e 0.15 promils*).

La valeta minimala e nunvaletada per mintga unitad ch'ei obligada alla taxa munta a frs. 170'000.--. Quella valeta minimala vegn adattada regularmein sin fundament digl index dils cuosts da baghegiar che l'Assicuranza da baghetgs dil Grischun fixescha. Buc obligai alla taxa ein baghetgs agricols e forestals.

Swiss Recycling-Check

Tenor retschercas fatgas eis ei necessari da far las adattaziun da segirtad vid il baghetg sco era ils ulteriurs cundrezs da rimnada (*muldas, molocs*). P.ex. il plaz per la rimnada da pastg e cagliom stuess vegnir cuvretgs cun in tetg (*cuosts da rodund frs. 150'000.--*). Nies sistem cunterfa allas prescripziuns digl ambient. Las entradas supplementaras possibiliteschan alla vischnaunca da saver investir treis molocs/onn (*proxims 5 onns*).

Il cussegl da vischnaunca ha da tut temps la pusseviltad da midar la taxa communal e quei mintgamai tier la presentaziun dil preventiv (adattaziun annuala). Plinavon definescha la finala il cussegl da vischnaunca tgei purschida en tgei dimensiun che la vischnaunca duei mantener el futur. Per tener la purschida actuala dil Center da rimnada Raveras basegna ei ina taxa communal da 0.1 promils dalla valeta digl edifeci.

La documentaziun presentada en detagl vegn aschuntada al protocol.

Ei succeda la discussiun generala.

Cusseglia(a)s:

Tgei schabegia cun la rimnada dils curdems da cuschina da privats che vegnevan deponi en las buots blauas? Ei vegn accentuau ch'ins duei mantener vinavon la rimnada dils curdems da cuschina, pertgei quels curdems savessen haver el futur ina certa valeta en caussa energia.

Co ei igl incasso pils rufids blocconts previus evtl. cun ina carta persunala ed ei quella limitada sin convischin(a)s da Mustér? Co ei la controlla pertuccont il diever dalla stadera garantida sch'il Center da rimnada vegn buca surveglaus fisicamente?

Ei la facturaziun dils quens tenor niev sistem pussevla per l'administraziun communal ni basegna ei aunc adattaziuns electronicas (EED)?

Per tgei motivs ein baghetgs agricols deliberai d'ina taxa e tenor tgei categoria vegn il baghetg dalla claustra taxaus da niev?

Tgei schabegia sche la Regiun Surselva mida enzacu sia lescha?

Han ins retschiert resuns davart las midadas succedidas al Center da rimnada Raveras?

Gerau Paul Flurin Schmidt:

La rimnada sco era la dismessa da curdems da cuschina ei buc incarica dalla vischnaunca. Actualmein pagan convischin(a)s nuot pils curdems da cuschina, auter las ustrias. Sch'ins vul porscher quella dismessa era a convischin(a)s sto la taxa vegnir alzada.

Igl incasso pils rufids blocconts sco era igl access sin la stadera succeda cun ina carta digitala per garantir igl access. La survegionza dil Center da rimnada ei preveda cun postar cameras. Il diever da talas cameras ei pil mument en sclariment giuridic sch'ins astga far diever dil material filmau ni basegna ei aunc ina menziun en la lescha. Plinavon ei l'incarica dalla vischnaunca da scaffir la basa legala en connex cun reparter multas als delinquents. Tenor informaziuns sa l'administraziun garantir la facturaziun tenor niev model cun ils indrezs e programs electronics avon maun (interpresa Dialog). Sulettamein la gliesta cun la numeraziun dils baghetgs che la vischnaunca retscheiva dalla Regiun Surselva vegn buc ad esser identica cun l'interna. La valeta dil baghetg dalla Claustra ei segirefranc semidada grazia agl engrondiment dallas purschidas ord las spartas gastronomia, alloschi e cascharia, aschia ch'ina midada da taxaziun ei giustificada en tgei fuorma era adina.

Mida la Regiun Surselva sias taxas, ei la vischnaunca sfurzada d'adattar sia lescha leusunter.

Davart las midadas el Center da rimnada Raveras han ils responsabels dalla vischnaunca retschiert resuns fetg positivs. Cunzun il temps da spetga ei sesminuius considerablamein e quei vegn stimau fetg. Finzialmein han ins spargnau rodund frs. 10'000.-- per transports specials.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuaara:

Adrian Deflorin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 10

Seduta dils 28-01-2022

4. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Cussegliaer Otmar Flepp:

Ha la suprastanza communal enconuschientscha dalla brochura da strategia da Sedrun Mustér Turissem SA (*Strategie- und Massnahmenplan 2021-2024*)? Vegn ina tala brochura finanziada cun daners publics?

Vicepresident Clemens Berther:

La suprastanza communal ei buc informada en caussa. Il cussegl vegn informaus alla proxima seduta

Cussegliaer Mario Flepp:

Sa la suprastanza communal informar il cussegl davart ils resultats en connex cun radon?

Geraua Jris Lombris:

La tematica radon vegn rispundida alla proxima seduta dil cussegl da vischnaunca.

Communicaziuns

Vicepresident Clemens Berther:

Convischin Renaldo Lutz ha cun la fin digl onn 2021 demissiunau sco commember dalla cumissiun dalla meglieraziun funsila. La suprastanza communal en concordanza cun il president dalla cumissiun dalla meglieraziun funsila, Walter Deplazes, han decidiu da buca remplazzar Renaldo Lutz en la cumissiun. Actualmein secumpona la cumissiun da; Walter Deplazes (*president*), Martin Bundi (*uffeci d'agricultura e geoinformaziun*), Conrad Derungs (*biro d'inschignier Cavigelli SA*), Ursina Murer-Fatzer (*actuara*), Martin Lutz (*commember*) ed Armin Berther (*commember*). Representants dalla vischnaunca ein; René Epp (*president communal*), Clemens Berther (*gerau agricultura e forestalessa*) e cun vusch consultativa Simon Cathomen (*selvicultur communal*) ed Ervin Maissen (*menader infrastruttura*).

Il president dil cussegl Adrian Deflorin:

La fin d'jamna dils 19-20 da mars 2022 ha la Trofea Péz Ault liug.

Plinavon porscha il Catrina Resort differentas fieras e concerts, seigi quei el territori da skis ni avon il resort (*detagls sut www.catrina-experience.com ni www.disentis-sedrun.ch*).

La proxima seduta dil cussegl da vischnaunca ha liug venderdis, ils 18 da fevrer 2022.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Adrian Deflorin

Ursina Murer-Fatzer

Disentis/Mustér, ils 28 da schaner 2022